

Rundabordssamtal för främjandet av en cirkulär blå ekonomi och bevarandet av en livskraftig livsmedelssektor på Åland

Diskussion med John Wrede, kommundirektör vid Brändö kommun, 19/9/2017

Om Brändö kommun, invånare och service

Brändö kommun har idag 466 invånare. Som störst var befolkningen för ca 100 år sedan, då 1200 personer bodde på Brändö. Den största befolkningsminskningen skedde direkt efter kriget och sedan 1970-talet har den stadigt minskat till dagens nivå, med undantag av ”baby-boomen” på 90-talet.

På Brändö kommun arbetar ca 40 personer, fördelat på ca 30 heltidstjänster. Kommundirektör John Wrede (hädanefter: JW) anser att kommunen trots småskaligheten lyckas mycket väl med att tillgodose den kommunala servicen och upprätthålla rättssäkerheten för invånarna. De anställda har hög utbildning och kompetens inom sina områden.

Det finns en oro i kommunen över att den framtida utvecklingen med kommunsammanslagningar, KST samt korttrutten kan ha negativa konsekvenser för Brändö och skärgården som helhet. På kort sikt därför att förändringarna kan orsaka ett byråkratiskt kaos om de implementeras innan det finns klara och tydliga planer för hur det ska ske. Även om de nuvarande kommunerna skulle ha en samsyn kring hur man vill driva den nya kommunen, krävs det ändå en ordentligt genomgång av samtliga stadgar och dokument, vilket tar tid. T.ex, hur ska en gemensam byggnadsordning se ut? Ska det finnas en näringsnämnd eller en utvecklingsnämnd? osv. Detta arbete försvåras ytterligare om det finns många, väldigt olika synpunkter på vilken struktur man bör ha.

På lång sikt anser JW att frågan, som politiker bör ta ställning till är: FÅR skärgården kosta? Allt är en prioriteringsfråga. Intresset för skärgården och dess överlevnad bedöms vara mycket svagt på fasta Åland, speciellt under tuffare tider. Fokus läggs oftast på vikten av en stark stad och ett livskraftigt centrum, som en del av den globala urbaniseringstrenden. Om skärgården och staden slogs ihop i en enda kommun skulle troligtvis inte mer än det absolut nödvändigaste satsas på i skärgården. Knappast skulle då på Brändö finnas fibernät, knappast hade Brändö skola renoverats eller Bellas hamn byggts.

De blåa näringarnas roll i kommunen

På Brändö finns ett fåtal yrkesfiskare, samtliga dessa har fisket som bisyssla. Det finns ett större fiskekortsområde som sträcker sig över Torsholma, Brändö ön och Åva. Intäkterna från fiskekortet har minskat drastiskt under det senaste decenniet, från ca 10 000 € till endast ca 2 000 € per år, orsaken till detta är ej fastslagen. Tidigare bedrevs fiskförädling på Lappo, som nu är nerlagd. Den enskilt viktigaste (blå) näringen på Brändö utgörs av fiskodlingsföretaget Brändö Lax Ab.

- En katastrof! Inte dödsstöten, men mycket, mycket allvarligt! Det är JW:s spontana svar på frågan vad det skulle innebära för Brändö kommun om fiskodlingen blev tvungen att flytta sin verksamhet från kommunen eller avvecklas. En avveckling är inte trolig inom snar framtid, men däremot finns ett reellt hot att Brändö Lax, som redan bedriver en del av sin verksamhet på finska sidan om Skiftet utökar den finska andelen av produktionen samt flyttar sin slakteriverksamhet dit. Detta skulle innebära ett bortfall av (ur Brändös perspektiv) många och viktiga arbetsplatser, motsvarande 20 heltidsarbeten och de skatteintäkter som dessa genererar.

Fiskodlingen och samhället verkar i symbios; Fiskodlingen erbjuder och behöver tillgänglig arbetskraft, vilket bidrar till inkomster för arbetstagaren och samhället via samfundsskatten. Men för att arbetskraften ska vara villig att bosätta sig på Brändö måste den grundläggande servicen och tjänsterna finnas tillgängliga.

I en liten skärgårdskommun som Brändö har även relativt få arbetsplatser en stor betydelse för skärgårdens livskraft som helhet, det genereras också många positiva kringeffekter. Den viktigaste kringeffekten enligt JW är närvaron;

De som jobbar på fiskodlingen bor och engagerar sig i det lokala samhället, de handlar i butiken och utnyttjar annan service. Fiskodlingen anlitar även utomstående arbetskraft, såsom t.ex. elektriker och annan expertis. Verksamheten innebär också att färjeförbindelserna hålls kvar i högre utsträckning, då en färja kan åka full av fisk ena vägen och ta övriga transporter andra vägen. JW ger ett mycket konkret exempel: -Brändö är det enda stället på Åland där du kan beställa en soffa från IKEA på morgonen och få den hemlevererad på kvällen!

Rent visuellt har närvaron av verksamheten också en betydelse; Besökare och genomresande i kommunen passerar Brändö Lax slakterilokaler och ser att det finns liv och verksamhet i skärgården. Denna effekt är svår att mäta men är troligtvis av väldigt stor betydelse för kommunens helhetsintryck.

Inflyttning och Utflyttning

Det är mycket svårt att få människor att flytta till skärgården. Bland skärgårdskommunerna är det Brändö som har satsat mest på marknadsföring. I kommunen finns grundskola inklusive högstadium, därefter söker sig de flesta ungdomar antingen till Mariehamn eller Åbo för att bedriva studier. Ca 2 av 10 utflyttare återvänder till kommunen efter studierna, troligtvis återvänder inte fler då det saknas lämpliga arbetsplatser och många av dem vant sig vid ett mer urbant liv.

Nyinflyttade kommer främst på grund av arbete vid fiskodlingen. En del deltidsarbetande medelålders människor från fastlandet (Åbo med omnejd) och nyblivna pensionärer väljer också att flytta till Brändö. Förutom arbetsplatser och boende efterfrågar dessa människor fibernät, bra hälsovård, butik och allmän service. I kommunen finns bland annat daghem, grundskola, matbutik, idrottshall och café. En sådan sak som tillgång till idrottshall kan vara den avgörande faktorn för vissa.

Utveckling och Framtid

Beträffande framtiden och möjligheterna att utveckla de blå näringarna är Brändö kommun som utgångspunkt generellt positivt och hjälpsamt inställd till alla verksamhetsutövare som väljer att starta och/eller utveckla företagsverksamhet i kommunen. - Allt som händer på Brändö är hemåt, speciellt då det bringar arbetsplatser och intäkter, säger JW.

Han skulle gärna se en utveckling av fiskodlingsnäringen i form av en lokal förädlingsindustri. Detta är förstås beroende av att verksamheten får fortsatt tillstånd att odla fisk vid Brändö och även att volymerna är tillräckligt stora för att göra verksamheten lönsam. En idé för projektverksamhet i samband med implementeringen av livsmedelsstrategin kunde vara att titta närmare på förutsättningarna och göra en lönsamhetskalkyl över detta.

Att hitta synergieffekter mellan jordbruk och fiskerinäring bedöms vara svårt i dagsläget, då det finns väldigt lite växtodling. Brändö består till ytan av 90% vatten och saknar åkermark. Däremot finns en del frilandsodling, växthusodling samt fårbeten i liten skala.

JW anser att Brändö kommun som helhet och fiskerinäringen i synnerhet borde lyftas fram mer och vara mer synliga på fasta Åland. Han berättar att vissa ålänningar aldrig satt sin fot på Brändö och att han till och med fått frågan om det finns elektricitet på Brändö (!) Om det ordnades guidade turer vid fiskodlingen kunde det locka intresse och bidra till en mer balanserad bild av näringen. Även själva produktionen borde bli mer tillgänglig för ålänningar och turister, t.ex att det skulle finnas möjlighet att köpa färsk fisk på Brändö eller att produkterna synliggjordes på fasta Åland i större utsträckning. Man kunde göra fler ”jippon” för att uppmärksamma skärgården och fiskodlingen.

Nedtecknat av Rosita Broström, Ålands fiskodlarförening r.f.

RUNDABORDSDISKUSSIONER FÖR FRÄMJANDET AV EN CIRKULÄR BLÅ EKONOMI

